

ಮಲ್ಲಿಗೆ ದಂಡೆಯ 'ಬರದ ಹಾಡು' ಒಂದು ಅವಲೋಕನ

ಡಾ. ಎಸ್.ವಿ.ಮನಗುಂಡಿ

ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ಸರಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು ಮತ್ತು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ,
ನರಗುಂದ, ಜಿಲ್ಲೆ: ಗದಗ

Abstract:

'ಮಲ್ಲಿಗೆ ದಂಡೆ' ಜನಪದ ಗೀತೆ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಕ್ರಿ.ಶ. 1935 ರಲ್ಲಿ ಹಲಸಂಗಿ ಗೆಳೆಯರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರಾದ ಕಾಪಸೆ ರೇವಪ್ಪ ಅವರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವುದು ವಿಶೇಷ. ಕ್ರಿ.ಶ. 1931 ರಿಂದ 1935ರ ವರೆಗೆ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅತ್ಯಮೂಲ್ಯ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳನ್ನು ಹಲಸಂಗಿ ಗೆಳೆಯರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಇದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಸಂಗತಿ. ಹಲಸಂಗಿ ಗೆಳೆಯರಾದ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಪ್ಪ, ಲಿಂಗಪ್ಪ, ರೇವಪ್ಪ ಮೊದಲಾದವರು 'ಗರತಿ ಹಾಡು' (1931), ಸಿಂಪಲಿಂಗಣ್ಣ ಹಾಗೂ ಪಿ.ಧೂಲಾ ಅವರು 'ಜೀವನ ಸಂಗೀತ' (1933) ಕಾಪಸೆ ರೇವಪ್ಪ ಅವರು 'ಮಲ್ಲಿಗೆ ದಂಡೆ' (1935) ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ 'ಮಲ್ಲಿಗೆ ದಂಡೆ' ಕೃತಿಯ 'ಕಥೆಯ ಹಾಡುಗಳು' ಭಾಗದ 'ಬರದ ಹಾಡು' ಗೀತೆಯನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಲಾಗಿದೆ.

Keywords: ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಜನಪದ ಗೀತೆ, ಮಲ್ಲಿಗೆ ದಂಡೆ, ಬರದ ಹಾಡು, ಹಲಸಂಗಿ ಗೆಳೆಯರು.

ಪೀಠಿಕೆ

'ಮಲ್ಲಿಗೆ ದಂಡೆ' ಕೃತಿಯು ಜನಪದ ಹಾಡುಗಳ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿದೆ. ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 48 ಹಾಡುಗಳಿದ್ದು, ಈ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ದೇವತಾಸ್ತುತಿ, ಭಾವಗೀತೆಗಳು, ಕಥೆಯ ಹಾಡುಗಳು, ಮದುವೆಯ ಹಾಡುಗಳು, ಸೋಬಾನದ ಹಾಡುಗಳು, ಇತರ ವಿಧಾನಗಳು, ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಯ ಕಾಟ, ಹಾಸ್ಯದ ಹಾಡುಗಳು ಹೀಗೆ ಎಂಟು ಭಾಗಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ 'ಕಥೆಯ ಹಾಡುಗಳು' ಭಾಗದ 'ಬರದ ಹಾಡು' ಒಂದು ಕೋಲಾಟದ ಹಾಡಾಗಿದೆ. ಈ ಹಾಡು ಭೀಕರ ಬರಗಾಲದ ಬವಣೆಯನ್ನು ಹಾಗೂ ಅದರ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಕೇಳುಗರಿಗೆ ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಡುವುದಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಕೋಲಾಟದ ಮೂಲಕ ಹಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ

ಐವತ್ತೆಂಟು ಸಾಲುಗಳಿದ್ದು ಕ್ಷಾಮಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾದ ಕುಟುಂಬದ ಭೀಕರ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಓದುಗರಿಗೆ ತೆರೆದಿಡುತ್ತದೆ.

'ಬರದ ಹಾಡು' ಒಳಗೊಂಡ ಕಥೆಯ ವಿವರವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ ಒಂದು ಊರಿನಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರುಗಳು ಇದ್ದು ಅಣ್ಣನು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ಥಿತಿವಂತನು ಹಾಗೂ ತಮ್ಮನು ಮನೆತುಂಬ ಮಕ್ಕಳು ಮರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಬಡತನದ ದಿನಮಾನಗಳನ್ನು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಂಡುಂಡವನಾಗಿದ್ದನು. ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಭೀಕರ ಬರಗಾಲ ಆವರಿಸುತ್ತದೆ. ಆಗ ತಮ್ಮನು ಅಣ್ಣನ ಹತ್ತಿರ ಸಹಾಯ ಬೇಡಲು ಹೋಗುವ ಸಂದರ್ಭದೊಂದಿಗೆ ಕಥೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ.

Please cite this article as: ಮನಗುಂಡಿ ಎಸ್.ವಿ. (2023). ಮಲ್ಲಿಗೆದಂಡೆಯ 'ಬರದ ಹಾಡು' ಒಂದು ಅವಲೋಕನ. ಸೃಜನಿ: ಇಂಡಿಯನ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಇನ್ಫೋರ್ಮೇಟಿವ್ ರಿಸರ್ಚ್ ಅಂಡ್ ಡೆವಲಪ್‌ಮೆಂಟ್, 2(4), 127-131.

**“ಮೊನ್ನಿನ ಬರದಾಗ ಕುಸುಬಿಯ ಮಾರಿದರಲ್ಲ
ಕೋಲು ಕೋಲೆಣ್ಣ ಕೋಲ**

ಅಣ್ಣಗಾದರು ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲ ತಮ್ಮಗಾದರು ಮಕ್ಕಳವ”

ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಹಾಡು ಅಣ್ಣ ಇದ್ದುಳ್ಳದವನಾಗಿದ್ದು ಜೀವನಕ್ಕೆ ಯಾವ ವಿಧದಿಂದಲೂ ಕೊರತೆ ಇಲ್ಲದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಕಡು ಬಡವನಾಗಿದ್ದು, ದೈನಂದಿನ ಜೀವನಕ್ಕೂ ಕಷ್ಟಪಡುವಂತಹ ಬಡತನ ಜೊತೆಗೆ ಮನೆತುಂಬ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿದ್ದನು. ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದೆ ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿ ಮಾತ್ರ ಅನೈರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡದೆ ಬದುಕು ನಡೆಸುವವರಾಗಿದ್ದರು.

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿ ಮುನಿಸಿನಿಂದ ಮಳೆ ಇಲ್ಲದೆ ಇಳೆ ಬರಡಾಗಿ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಾದ ಜೋಳದ ಪೈರು ಇಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮ ಬೆಂಡಾಗಿ ಬದುಕು ನಡೆಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಅಣ್ಣನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕಡವನ್ನಾದರೂ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಜೀವನ ಸಾಗಿಸಿದರಾಯಿತು ಎಂದು ಆಲೋಚನೆಗೈದು ತಮ್ಮನು.

“ಏ ಅಣ್ಣಾ ಏ ಅಣ್ಣಾ ಸೊಲಗಿ ಜ್ವಾಲಾ ಕಡಾ

ಕೊಡು ಸೊಲಗಿ ಜ್ವಾಳಾ ಕಡನ ಕೊಟ್ಟರ

ನಟ್ಟ ಕಡಿಯಲು ಹ್ಲಾದೇನೆಂದಾ”

ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಣ್ಣನು ಸೊಲಿಗೆ ಜೋಳ (ನಾಲ್ಕು ಸೇರು)ವನ್ನು ನೀಡಿ ಕಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದವನು “ಹೆಣತಿಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಾನಲಾ” ಹೆಂಡತಿ “ಒಲಿಮ್ಯಾಲ ಎಸರಿಟ್ಟು ಒಡಿಲಾಕಾದರು ಕುಳಿತಳಲ್ಲ” ಒಲೆಯ ಮೇಲೆ ಎಸರಿಟ್ಟು ಈ ಕಡೆ ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಜೋಳ ಬೀಸುವ ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ನಿರತಳಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣನ ಹೆಂಡತಿ ನೆರೆಮನೆ ನೆಗೆಯಾಣಿಯಾದವಳು ಬಂದು “ಜ್ವಾಳದ ಗುರುತಾ ಹಿಡಿದಳಲ್ಲ ಒಲಿಮ್ಯಾಲಿನ ಎಸರದಾಗ ಹಿಡಿಗಲ್ಲ ಒಗೆದಳಲ್ಲ ಬೀಸಿದ ಹಿಟ್ಟಿನಾಗಿ ಬೂದಿಮಣ್ಣು ಕಲಿಸ್ಯಾಳಲ್ಲ ಮರದಾಗಿನ ಜ್ವಾಳಗೋಳು ಉಡಿಯಲ್ಲಾದರು ತಕ್ಕೊಂಡಳ” ಒಲೆಯ ಮೇಲೆ ಎಸರಿಟ್ಟ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲು ಹಾಕಿ ತನ್ನ ಮನೆಯ ಜೋಳ ತಂದಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬೀಸಿದ ಹಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬೂದಿಯನ್ನು ಬೆರೆಸಿ, ಉಳಿದ ಮೊರದಾಗಿನ

ಜೋಳವನ್ನು ಉಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಭರಭರನೆ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಹೋದಳು.

ಈ ರೀತಿ ಓರಗಿತ್ತಿ ಮಾಡಿದ ಅನರ್ಥ ಕೆಲಸದಿಂದ ಮನನೊಂದು ತನ್ನ ಎಂಟು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ತವರಮನೆ ಹಾದಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಾಳೆ. ತವರು ಮನೆಗೆ ಬಂದು “ಏ ಅತಿಗಿ ಏ ಅತಿಗಿ ಸೇರ ಜ್ವಾಳಾ ಕಡಾ ಕೊಡು ಸೆರ ಜ್ವಾಳಾ ನಮ್ಮಲಿಲ್ಲ ಹೇರ ಜ್ವಾಳಾ ನಮ್ಮಲಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದಾಗ ತನ್ನ ಎಂಟು ಮಕ್ಕಳ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ತುತ್ತು ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನಾದರೂ ಕೊಡು “ಅಟ್ಟು ಮಕ್ಕಳ ಕೈಯಾ ತುತ್ತ ರೊಟ್ಟಿಕೊಡು ಅವ್ವಾ” ಎಂದು ಅಂಗಲಾಚಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಅತ್ತಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಾಗಿ ಖಾರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ನೀಡುತ್ತಾಳೆ. “ತುತ್ತು ರೊಟ್ಟಿ ಬೇಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಿಕ್ಕಿಗಾರೆ ಬಂದಿಯಾನ” ಎಂದು ಕೊಂಕು ನುಡಿಯುತ್ತಾಳೆ. ಅತ್ತೆಯ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಕಂಡು ತನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು “ಅಳೂತ ಕರೂತ ಮನಗಿ ಬಂದ ತಾಳಿನಾರೆ ತಗೊಂಡಾಳ ಅಂಗಡಿಗಾರೆ ಹೋಗಿದಾಳ ಅದ್ದನಕ್ಕೆ ಕೊಡಿರೆಪ್ಪಾ ದುಡ್ಡಿನಿಸಾ ಕೊಡಿರೆಪ್ಪಾ” ಎಂದು ಅಂಗಡಿಕಾರರನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಅಂಗಡಿಕಾರನು ಆಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ “ಅದ್ದನಕ್ಕೆ ಯಾರಿಗವ್ವಾ ದುಡ್ಡಿನಿಸಾ ಯಾರಿಗವ್ವಾ” ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆತನಿಗೆ ಉತ್ತರ ನೀಡುತ್ತಾ “ಅದ್ದನಕ್ಕೆ ಮಕ್ಕಳಿಗವ್ವಾ ದುಡ್ಡಿನಿಸಾ ಹೆಗ್ಗಣಿಗಪ್ಪಾ” ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ‘ಅದ್ದನಕ್ಕೆ’ ಎಂದರೆ ಅದ್ದ, ಅರ್ಥಭಾಗ ಅಕ್ಕೆ ಅದ್ದನಕ್ಕೆ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಾಲು ಎಂಬ ಅರ್ಥ. ‘ದುಡ್ಡಿನಿಸಾ’ ಎಂದರೆ ದುಡ್ಡು, ಹಣ, ನಿಸಾ, ವಿಷ ಎಂದು ಅರ್ಥವು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂಗಡಿಕಾರನಿಂದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾಳೆ. ಮನಗೆ ಬಂದು “ಕುದುಕುದು ಬಾನಿನಾಗ ದುಡ್ಡಿನಿಸಾ ಸುರುವಿದಾಳ ನೀಲವ್ಗ ನಿಂಬೆವ್ಗ ಒಂದೇ ಎಡಿ ಮಾಡಿದಾಳ ಗಂಗವ್ಗ ಗೌರವ್ಗ ಒಂದೇ ಎಡಿ ಮಾಡಿದಾಳ, ಗಂಡ ಹೆಂಡರ ನಡುವೆ ಒಂದೇ ಎಡಿ ಮಾಡಿದಾಳ” ತನ್ನೆಲ್ಲ ನಾಲ್ಕು ಗಂಡು, ನಾಲ್ಕು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮತ್ತು ತನಗೆ ಹಾಗೂ ಗಂಡನಿಗೆ ಎಡೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಊಟವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಎಂಟು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಎಡಬಲ ಹಾಕಿಕೊಂಡು “ಬಾಗಿಲಕ ಹೋಗಿ ಏನಂತಾಳ ನೀಲವ್ವಾ ಮಾಯದ ನನ್ನ ಅಣ್ಣ ಮಲ್ಲಡಕಾರ ಹೋಗಿದಾನ” ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಅಣ್ಣ ಮಲ್ಲಡಕ್ಕೆ

ಕಾರ್ಯಾಂತರವಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣದಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿ “ದಿಕ್ಕಿಗಿಲ್ಲದ ಬರ ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ಸುತ್ತ ಬಂದಿತ್ತೇನ ರಾಜಾಕಿಲ್ಲದೆ ಬರನಮ್ಮಾ ಸುತ್ತ ಬಂದಿತ್ತೇನ” ಎಂದು ಪ್ರಕೃತಿ ಮುನಸಿನ ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸಿ ಕುಟುಂಬದವರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಎಂಟು ಮಕ್ಕಳು ಪತಿ ಪತ್ನಿ ಸಮೇತ ಆತ್ಮಾಹುತಿಯಾದದ್ದು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು.

ಈ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ತವರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಲೆನಾಡಿನಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದ ಅಣ್ಣನು ಮೊದಲು ತನ್ನ ತಂಗಿ ನೀಲಾಳ ಕುರಿತು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಾನೆ. “ಮೊನ್ನೆಯಾರೆ ಬಂದಿದಳಪ್ಪಾ ಸೇರ ಜ್ವಾಳಾ ಬೇಡಿದಳಪ್ಪಾ” ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದಾಗ “ಸೇರಜ್ವಾಳಾ ಬೇಡಿದರ ಹೇರ ಜ್ವಾಳಾ ಕೊಡುದಿತ್ತ ಮಕ್ಕಳವಳಿತ್ತೆ ಬಡಿವ್ಯಾದರ ಇದ್ದಾಳವ್ವ” ಎಂದು ಮಾರುತ್ತರ ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ನನ್ನ ಸಹೋದರಿ ಮನಿತುಂಬ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೊಂದಿದವಳಾಗಿದ್ದು ಅಲ್ಲದೆ ಬಡತನದ ಬವಣೆಯನ್ನು ಹಾಡಿ ಹೊದ್ದುಕೊಂಡವಳಾಗಿದ್ದು ಆಕೆಗೆ ಕನಿಕರ ತೋರಿಸಿ ಬೇಡಿದಷ್ಟು ಜೋಳ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ತಂಗಿ ಬರಿಗೈಯಿಂದ ಹೋದ ವಿಷಯ ತಿಳಿದು ತಡಮಾಡದೆ “ಹೇರು ಜ್ವಾಳಾ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತಂಗಿ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿದಾನ” ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಎದುರಾದವರನ್ನು ತಂಗಿ ಬಗಗೆ ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಾನೆ. ನೇರವಾಗಿ ಜೋಳ ಹೇರಿಕೊಂಡು ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. “ಹೇರ ಜ್ವಾಳಾ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತಂಗಿ ಮನಿಗೆ ಬಂದಿದಾನ ಹೊತ್ತು ಹೊಂಟ ಇಟ್ಟೊತ್ತಾಯ್ತು ತಂಗಿ ಸುಳಿವ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ ಬೆಳಗಾಗಿ ಇಟ್ಟೊತ್ತಾಯ್ತು ಬೀಗನ ಸುಳಿವ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ ಬಿಸಿಲ ಬಿದ್ದು ಇಟ್ಟೊತ್ತಾಯ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಸುದ್ದಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿ ಮನೆಯ ಮುಂಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯುತ್ತಾನೆ. “ಬಾಗಿಲ ತೆರೆದು ನೋಡತಾನ ಹತ್ತು ಹೆಣಾ ಬಿದ್ದಿದಾದ” ತನ್ನ ತಂಗಿ, ಆಕೆಯ ಪತಿ, ಎಂಟು ಮಕ್ಕಳು ಹೀಗೆ ಹತ್ತು ಹೆಣಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಮಮ್ಮಲ ಮರಗುತ್ತ ಆತನು “ಹತ್ತರ ಗೂಡ ಹನ್ನೊಂದಂತ ಪೇಟಗಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡ” ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಕಠಾರಿಯಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಇರಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ದುರಂತವನ್ನು ಕಂಡ ಊರ

ಜನರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನಿಂಬಿ ಬನ, ಬಾಳಿಬನ, ಪೇರುಬನದಲ್ಲಿ ಅಂತ್ಯಸಂಸ್ಕಾರ ಮಾಡಲು, ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿಯರನ್ನು ಶಿವನ ಪಾದದಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಣ್ಣನನ್ನು ತಂಗಿಯ ಪಾದದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅಂತ್ಯಕ್ರಿಯೆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಕಥೆಯು ‘ಬರದಾಗ ಮಗ ಉಣ್ಣಾಕ ಕಲಿತ’ ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗಾದೆ ಮಾತನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತದೆ. ಈ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬಡತನದ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಒಂದಲ್ಲ ಎರಡಲ್ಲ ಎಂಟು ಮಕ್ಕಳ ಹೊಂದಿದ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಭೀಕರವಾದ ಕ್ಷಾಮವು ಆವರಿಸಿದಾಗ ಬಡಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಏನಾಗಬೇಡ. ಆ ಕುಟುಂಬವು ತತ್ತರಿಸಿ ಹೋಗುವುದು ಸಹಜ. ಈ ಸಂದರ್ಭ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕ್ಷಾಮಕಾಲ ಮುತ್ತಿಕೊಂಡ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಕ್ತ ಸಂಬಂಧಿಕರು, ಬಂಧು ಬಾಂಧವರು, ಕನಿಕರ ತೋರಿಸಬೇಕಾದ್ದು ಧರ್ಮ. ಇಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬೇಕಾದವರೇ ರಕ್ತ ಸಂಬಂಧಿಕರಾದ ಸೋದರರು, ತವರು ಮನೆಯವರು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡದೆ ಇದ್ದಾಗ ಆ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಸಾವೇ ಗತಿ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಈ ಕಥೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ‘ಮಳೆಹಾಡು’ನಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣದ ಗುಬ್ಬಾರು ಮಳೆರಾಜ ಮಣ್ಣಾಗಿ ಹೋದರು ಮಳೆರಾಜ ಗೀತೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಗರತಿ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಿದಂತೆ, ಗರತಿಯಾದವಳು ದೇವರಲ್ಲಿ ಬಡತನ ನನಗಿರಲಿ, ಬಾಳ ಮಕ್ಕಳನಗಿರಲಿ, ಮ್ಯಾಲ ಗುರುವಿನ ದಯೆ ಇರಲಿ, “ನನಗುರುವೆ ಬಡತನ ಚಿಂತಿ ನಿನಗಿರಲಿ” ಎಂದು ದೇವರಿಗೆ ತನ್ನ ಕುಟುಂಬ ಕಾಪಾಡುವ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಹೊರಿಸಿ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಮನೆ ತುಂಬ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದ ಗೃಹಿಣಿ ಮನೆ ಮಂದಿಯೆಲ್ಲ. ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಸಲು “ಭತ್ತ ಕೊಡು ಶಿವನೆ ಅನುಗಾಲ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನುಚ್ಚಿನಂಬಲಿ ಮಾಡಿಸಲುವೆನ” ಎಂದು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ.

ಹುಟ್ಟಿದ ಮನೆ ಯಾವತ್ತಿಗೂ ಶಾಶ್ವತವಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ಗರತಿಗೆ ತಿಳಿದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ‘ಗಂಜಿ ಕುಡಿದರೂ ಗಂಡನ ಮನೆಲೇಸು’ ಎಂದು ತಿಳಿದವಳಾಗಿದ್ದು ‘ಹಂಗಿನ ತವರಮನಿ ಸಾಕು’ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಎಲ್ಲ ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ತನ್ನ

ಕುಟುಂಬ ಮನೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಾಯಕದ ಪ್ರತಿಫಲದಿಂದಲೇ ನಡೆಸಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಮನೆ ನಡೆಸುವ ಯಜಮನಿಗೆ ತಿಳಿದ ಅಂಶ. ತನ್ನ ಬಡತನ ಅತಿಯಾದರೂ ದುಡಿಮೆಯಿಂದ ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಅವಳದು, ಬಡತನ ಇದ್ದರೂ ಒಂದು ಪೈರಿನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಬಡತನ ತೀರಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಆಶಾಭಾವನೆ ಅವಳದ್ದಾಗಿದೆ.

“ಮೂಡಲ ಮುತ್ತಯ್ಯ ನೋಡಯ್ಯ ಬಡತಾನ

ಮೂಡಲ ರಾಗಿ ಮಳೆಯುಧ ಬೆಳೆದರೆ

ಮಾಡುವ ನಿನಗೆ ಹರಿಸೇವೆ”

ಎಂದು ನಂಬಿದ ದೇವರಲ್ಲಿ ಕೋರುವುದು ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಸಂಗತಿ. ‘ಬರದ ಹಾಡು’ ನಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧಿಕರು, ಬಂಧುಗಳಾದವರು ನೀಲಾನ ಕಷ್ಟಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸದೆ ಸಹಾಯ ಹಸ್ತ ನೀಡದೆ ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ ಕಂಡಿದ್ದು ತಾತ್ಕಾರ ತೋರಿದ್ದು ಇಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಾರ್ಹ. ನೀಲಾಳು ಪತಿ ತಂದ ಕಡ ಜೋಳವನ್ನು ಹಸನು ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಓರಗಿತ್ತಿಯಾದವಳು ಬಂದು ಒಂದಕ್ಕೆಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಉಳ್ಳವರ ದರ್ಪ ಅಹಂಕಾರವು ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದವರೆದುರಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಒಳ್ಳೆಯ ದಿನಗಳು ಬರುವುದು ದೂರವಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಆಶಾಭಾವನೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲದವರು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಜರೂರು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. “ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಬಿಸಿಲು ಹೊಳ್ಳುವುದು ತಡವಿಲ್ಲಾ” ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲದವರು, ಇದ್ದವರು ಮನಗಾಣಬೇಕಿದೆ. ನೀಲಾಳು ತವರು ಮನೆಗೆ ಸಹಾಯ ಹಸ್ತ ಬೇಡಲು ಹೋದಾಗ ಅತ್ತಿಗೆಯಾದವಳು ಹೇಗೆ ತನಗೆ ಸಹಾಯ ನೀಡದೆ ದರ್ಪದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡಳು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಈ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಿದಾಗ ತುತ್ತು ಅನ್ನ ನೀಡದ ತವರು ಮನೆ ಹೇಗೆ ಎರವಾಯ್ತು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಓದುಗರು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ತಾಯಿಯಿಲ್ಲದ ತವರಿಗೆ, ಅಣ್ಣನಿಲ್ಲದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣನ ಮನೆಗೆ ಹೋದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆದ ಅನುಭವವು ಅದರಿಂದ ಅವಮಾನಗೊಂಡ ಕುಟುಂಬ

ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗೀಡಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ‘ಬರದ ಹಾಡು’ ಕಥೆ ಒಂದು ದುರಂತ ಕಥನವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದೊಂದು ಕಥನ ಗೀತೆಯನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಿದ್ದು ದುರಂತ ಕಥನಗೀತೆಯಾದ ‘ಕೆರೆಗೆ ಹಾರ’ ಮತ್ತು ಭೀಕರ ಬರಗಾಲದ ಕುರಿತು “ಮಳೆಹಾಡು”ನಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ‘ಬಣ್ಣದ ಗುಬ್ಬಾರು’ ಮಣ್ಣಾಗಿ ಹೋದಾರು ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ದೇಸಿ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕವಿ ಹೇರಳವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ್ದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಉದಾ: ಬಿರಿಬಿರಿಹ್ವಾದನಲ್ಲ, ಎಸರಿಟ್ಟು ನೆಗಿಯಾಣಿ, ದುಡ್ಡಿನಿಸಾ, ದುಡ್ಡು (ಹಣ), ನಿಸಾ (ವಿಷ), ಕುದುಕುಧ ಬಾನಿನಾಗ (ಹೊಯ್ಯಾಡುವ ಅನ್ನದ ಪಾತ್ರೆ), ಮಲ್ಲಡಕ (ಮಲೆನಾಡಿಗ), ಬಡವ್ಯಾದರ (ಬಡವಿ ಇದ್ದಾರ), ಪೇಟಗಟಾರ (ಕಠಾರಿಯಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆ ಇರಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು), ಬನ (ವನ), ಹೇರು ಜ್ವಾಳಾ (ಒಂದು ಚೀಲ ಜೋಳ), ಸೊಲಗಿ ಜ್ವಾಳಾ (ನಾಲ್ಕು ಸೇರು ಜೋಳ), ಅದ್ದನಕ್ಕೆ (ಅದ್ದ, ಅರ್ಧದ ತದ್ಭವ ಅದ್ದ), ಹೀಗೆ ‘ಬರದಹಾಡು’ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪದ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಬಡತನದ ಧಾರುಣ ಕಥೆಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಕಥೆಯು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. ಬಡತನವೆಂದರೆ ಒಂದು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಲ್ಲದೆ ಇರುವುದು. ಮೈಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಬಟ್ಟೆ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು, ಮಳೆಗಾಳಿಗೆ ಬೆಚ್ಚನೆ ಕಾಲ ಕಳೆಯಲು ಒಂದು ಗೂಡು ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರುಗಳು ನೀಡಿರುವುದು ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅಸಹಾಯಕರಿಗೆ, ದೀನ ದಲಿತರಿಗೆ, ಒಂದು ಹೊತ್ತಿನ ತುತ್ತು ಅನ್ನವನ್ನು ನೀಡಿ ಧರ್ಮ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವುದು ಮಾನವ ಧರ್ಮ, ಕಾಯಕ ಮತ್ತು ದಾಸೋಹ ತತ್ವಗಳು ಸಮಾಜದ ಉನ್ನತಿಗೆ ಸಹಾಯಕಾರಿ ಎಂಬುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದ ಮಾತಾಗಿದೆ. ‘ಚಾರಿಟಿ’ ಎಂದ ಧರ್ಮ ಈ ಧರ್ಮ ನನ್ನಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಮನೆಯಿಂದಲೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಲೆಂದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರು ಆಶಿಸಿದ್ದರೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗಳು ಜರುಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶ ಈ ಹಾಡಿನ ಸಂಪಾದಕರು ಅನುಬಂಧದಲ್ಲಿ ಕಥೆಯ ಕುರಿತು

¹ ದೇಜಗೌ (ಸಂ.). (2014). ಜನಪದ ಗೀತಾಂಜಲಿ. ಪು.207.

ಟಿಪ್ಪಣಿ ಹಾಗೂ ಕಠಿಣ ಪದಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದು ವಿಶೇಷ. ಇದು ಓದುಗರಿಗೆ ಕಥೆಯನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ 'ಬರದಹಾಡು' ಗೀತೆಯು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಕಥನವಾಗಿದೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ/ಆಕರ ಗ್ರಂಥಗಳು

- ಹಲಸಂಗಿ ಗೆಳೆಯರು. (ಸಂ.) (2000). ಹಲಸಂಗಿ ಹಾಡು. ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.
- ದೇಜಗೌ (ಸಂ.) (2014). ಜನಪದ ಗೀತಾಂಜಲಿ. ಸಪ್ನ ಬುಕ್ ಹೌಸ್. ಪು.207.